

MAGYAR VILÁG

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
II. KER., FŐ-UTCA 4. SZ.
KÉZIRATOKAT NEM ADUNK VISSZA.

TÁRSADALMI ÉS SZÉPIRODALMI HETILAP.
MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Egész évre 10 K. Negyedévre 2-50 K.
Félévre 5 K. Egyes szám ára 20 fill.

FŐSZERKESZTŐ:
DR. DEMJANOVICH EMIL
(telefon-száma: 57-70)

SZÉPIRODALMI FŐMUNKATÁRS:
LAMPÉRTH GÉZA

FELELŐS SZERKESZTŐ:
CSUDÁKY BERTALAN
(telefon-száma: 41-24)

TARTALOM: Egyházi könyveink és a klauzula: *Petronius*. — A Rialto alatt: *Lampérth Géza*. — Az anya keze: *Baáry Elemér*. — Byron házassága I.: *Volland Arthur*. — Az életből: *Csudáky Bertalan*. — A magyar újságírásról: *Kronikás*. — Irodalom és művészet: *Ör*. — A hétről. — A szerkesztőség üzenetei. — Apróságok. — A kiadóhivatal üzenetei. — Hirdetések.

Egyházi könyveink és a klauzula.

Irta: *Petronius*.

Az ischli császári nyaralóban született az a dynasztikus gondolat, melyet ischli klauzula elnevezés alatt ismerünk. A klauzulának az volt a rendeltetése, hogy egy csapással kivágja a 67-es kiegyezésnek azt a rákbaját, melyet felmondásos monarchiának (Monarchie auf Kündigung) csúfolnak. Hatalmas gondolat volt, de nem gondolták végig s oly áldozatot kívántak a magyar nemzetől, hogy ezt csak a teljes és hamisítatlan paritással lehetett volna megfizetni. Erről azonban megfeledeztek s e feledékenység miatt halva született gyermek lett a klauzulából. Ez magával rántotta a Bánffy-kormányt, a ki nem elégített parítás pedig felébresztette az alvó függetlenségi orszlánt, mely egymás után *felalta* a Széll, Khuen-Héderváry, Tisza és Fejérváry kormányokat, végre az egész szabadelvű pártot, úgy hogy Deák Ferencz apostolaiból csak hírmondók maradtak.

De mi köze az ischli klauzulának a gör. kath. egyházi könyvekhez? Kérdi joggal a nyájas olvasó. Ezt elmondom a következőkben:

Széll Kálmán kormányzatának mézesheteiben a képviselőház nyílt ülésén megígérte, hogy államköltségen új kiadást rendez az ósláv nyelvű egyházi könyvekből. Kivánására a kultuszminiszter erőlesen felkarolta az eszmét és — hogy a gör. kath. magyarok mozgolódását is valamelyes nyugvó pontra hozza — kibővítette azzal, hogy egyidejűleg a magánhasználatra szóló magyar fordításokból is új kiadás rendeztesék.¹ Széll azonban az obstrukció név alá rejtőzött oroszlánál való viaskodása közben megfeledezett az ígéretről s ez megrekedt a takarékos pénzügyminiszternél Lukács Lászlónál, aki pedig apai ágon rokonságban volt az ischli klauzulával.

Jogos volt tehát az aggály, hogy az ischli klauzula a mi egyházi könyveinket is magával rántja, ha nem akad valaki, aki megcsinálja azt a curtiusi ugrást, hogy *ad captandam benevolentiam* megpróbálja rehabilitálni, ha nem is magát a halva született gyermeket, de legalább a rokonságát.

¹ Egy köztudomásra jutott diplomaiati jegyzék (note verbale) szerint a római Curia a szerkönyveknek magyarra fordítását «a hívők megértése végett» már közvetlenül az 1896. évi pápai tilalom után megengedte s csak azt kötötte ki, hogy a hithűség megőrzése okából a fordítás a püspökök ellenőrzése alatt történjék. A fordításokat tehát már előbb is meg lehetett volna kezdeni, de mindenesetre helyesebb, hogy ez kapcsolatosan történjék az ósláv könyvek új kiadásával. *Petr.*

Negyszázezer korona — ennyi kellett a könyvekre — nagy pénz, főleg a mi gör. kath. fogalmaink szerint, kik a pénzszámításban is úgy bandukolunk a többi Európa után, mint az időszámításban. Hogy tehát ezt a tengerpénzt megmentse, egy főrendiházi tag vállalkozott a Curtius szerepére s e végből egy «nagyszabású beszédet» eszelt ki. Lukácsnak tetszett a dolog s kemény pénzügyminiszteri szíve ellágyult. Széll Kálmán is tudott a dologról, de csak azt üzenté vissza, hogy: *valeat quantum potest*.

Mondják, hogy a főrendiházban nem tréfadolog beszédet tartani, mert ott állandó technikai obstrukció van. Abban nyilvánul az obstrukció, hogy mikor valaki beszélni kezd, a főrendek rettenetesen únott arcot vágának és zsebóráik után kapkodnak s ez így tart az egész beszéd alatt. A hatása pedig ennek a technikai obstrukciónak az, hogy még a legforróbb kánikulában is *megfagy a szónok ereiben a vér*, jóformán még mielőtt beszélni kezdene. A minisztereknek kivételesen megengedik, hogy málok ez a pathologiai állapot csak a beszéd végével következék be. Érthető különben ez a technikai obstrukció, mert a szegény főrendeknek — drága az idejük.

Elérkezett tehát a curtiusi ugrás napja s a készenlétben álló szónok a főrendiház 1902. évi május hó 27-iki ülésében, a költségvetési vita során elmondotta életének leghosszabb, talán egy félóránál is tovább tartó beszédjét. (Röviden szokott beszélni, mert a szónoklás mesterségében Istenben boldogult Csengery Antal volt a tanítómestere, ki korának egyik legnagyobb történésze, de leggyengébb szónoka volt.)

Kifejtette, hogy bizony a felmondásos monarchia rossz dolog, de ezt Deák csak azért csinálta, mert akkor még lehetetlen volt a teljes és hamisítatlan paritást elérni. Hiba, hogy az epigonok azóta sem érték el a teljes mértéket, de ha ezt a hibát most megkorigálnák és megadnák a teljes és állandó paritást, úgy a közgazdasági, mint a politikai téren: akkor — ha még élne — Deák Ferencz volna az első, aki azt mondaná az ischli klauzuláról, hogy: *így már jó*.

Beszéde végén természetesen bizalmat szavazott Széll Kálmánnak, mint Deák Ferencz eszméi letéteményesének. A nagy letéteményes a vita végén sietett a bizalom hevét kissé lehűteni. Ó ugyanis nagyon jól tudhatta, hogy bécsben az ischli klauzuláért nem hajlandók ily nagy árt fizetni. Ezért óvatossággal úgy tett, mint aki semmit sem hallott s holmi aprólékos dolgokban

csakis Gróf Zichy Nándorral polemizált, mert — mint mondá — «nagyobb szabású politikai enuncziáció a felszólalások során nem történt.»

Egy előkelő bécsi hírlap tudósítója megjegyezte, hogy ez volt az ulolsó igazán deákparti beszéd, mely a magyar országgyűlés termeiben elhangzott.

A Budapesti Hírlap úgy nyilatkozott, hogy a szónok előkelő modorban beszélt, de nem pályázott a népszerűségre. (A mint igaz is, maga is jelezte beszédében.)

A fekete levest a Független Magyarország találta fel, méltán felháborodva a felett, hogy a gyorsírói reprodukció végén az állott zárjelben: (élénk helyeslés).

Köztudomás szerint a *pénznek*, az aranyknak igen jó az illata, de sokszor kell mosakodnia annak, aki utána jár, nehogy valami piszok rátapadjon. Hogy magának keresi-e a pénzt vagy közczzelra? Az nem tesz különbséget. Így történt ez a jelen esetben is és a Független Magyarország — az ébredező oroslán az állatkirály minden erejével nekirontott a szónoknak.

Mit volt mit tennie? Van Magyarországon egy biztos recept, mely minden piszkot lemos, még azt is, melyet az ember erkölcsi bátorságával von magára. Ezt a receptet párbajnak hívják.

Ki ne ismerné Gajári Ödönt a nagy békebíró: és Ludvig Gyulát, a máv. daliás vezérét. Őket kereste fel a szónok a dolog rendezésére. És ki ne ismerné a mi kedves főszerkesztőnk, dr. Demjanovich Emil főorvost? A flastrom felrakására őt akarta felkérni, ha a receptet megtette a hatását.

Erre azonban nem került sor, mert a felkért szakértőtanak alapos tanulmányozás után megállapították, hogy az oroslánbögés nem hagyott foltot. Erről írást állítottak ki, melyet a szónok örök emlékezet kedvéért az országos bizottság irattárába tétetett le.

A párbajizgalom során észre sem vette, hogy ő, — kit a gör. kath. magyarok egyháznyelvi mozgalma révén sokan vicepüspöknek csúfolnak — egy *halálos bűn* kísérletébe esett. Ez sok lelkiifurdalást okozott neki s csak akkor talált megnyugvást, midőn bűnét meggyónhatta Firczák Gyula püspöknek s a főpásztor kimondta a sentenciát, hogy: — *Ez olyan folt volt, amely tisztít.*

Lukács László megtartotta a szavát s első részletként 100.000 koronát állított be az 1904. évi költség előirányzatba. A curtiusi ugrásnak tehát — meg volt a sikere.

Füzdőre utazó közönségünket kérjük, hogy címüket jó előre sziveskedjenek velünk közölni, hogy a lap szétküldése pontosan történhessék.

Szénpor.

Bölcsesség.

A bölcsesség azért nehéz:
Mert szív kell hozzá, nemcsak ész.

Csók.

A nyert csókot feledjük, bárhogy izlik,
Az elmaradt csók kínja fáj a sírj.

Világfolyás.

A némán dolgozónak
Jó, hogyha jut kenyér,
Míg fényben él akárhány,
Ki hangosan henyél.

Szamolányi Gyula.

A Rialto alatt...

(Velencei gondolás-dal.)

A Rialto alatt

Dalolva nagy vidámon
Siklottam gondolámon,
Mikor megláttalak.

Te búsan, szeliden

A vaporettón tültél —

S amikor elkerültél:

Úgy megdobbant szívem...

A palazzók között

Ahogy tovább eveztem,

Egyre bússabb lőn kedvem,

Míg sajkám kikötött.

S a Lidón vettem észre:

Hogy szívemnek egy része

— Vagy talántán egésze —

Valahol ott maradt

A Rialto alatt...

(Olaszból)

Lampérth Géza.

Az anya keze.

Ira: **Baáry Elemér.**

— Dimitru!...

A szűk czellaajtón sápadt fény hatolt be a bőrtőnör kicsi lámpásából és széles árnyékban rajzolta fel a falra a fogoly alakját. Benyújtott kéz pléh tányérkát s darab kenyeret tett a keskeny asztalra s azután megcsendült a porkoláb kulcsosomója, amint a következő czellát nyitotta ki.

Dimitru fölvetette fejét. Lassan, gondolkozva bámult maga elé s egész lelke beléveszett tekintetébe, mellyel a beáradó fényen csüngött. Egyszerű kis petroleumlámpa volt az, mely a czellák előtt vezető keskeny folyosót világította meg, de nagy jótétemény a szegény rab számára, ki már húsz év óta nem látott napvilágot. Havonta kétszer kivitték ugyan őket a fogház udvarára, hosszú rengeteg udvarra, amit magas kőfal zár el a szabad világtól, szabad emberektől. De mi volt az ahhoz a napfényhez mely összes ragyogását a boldog független emberekre önti s oda csak néhány elárvult sugarat küld...

Dimitru kicsi, négyszögű, berostélyozott ablaka éppen a lámpás alatt volt s a sárga, pislogó fény az ő czellájába esett. De micsoda csodás, hűbájos világ égett ebben a sápadt lángban! Hétezerháromszázszor számította Dimitru fogsága alatt fölvilanását, hétezerháromszáz nap, hétezerháromszáz éj mult el azóta s a hosszú fekete napok, a hosszú világos éjszakák alatt Dimitrunak minden vigasztalása, minden reménye, vágya ez a kicsi, sápadó fény volt.

Lassan fordította el tőle tekintetét s behunytt szemekkel nézett maga elé az üres, fekete semmibe, amit csak a képzelet tud megnépesíteni. A sötét, térnélküli világban föltámadnak az érzelmek alakjai, messi, messi évek történetéből elhozhatnak egy-egy jelenetet — egy arc, egy mosoly földidéz maga után egész sorozatot az élet színpadáról, míg a lecsukott szemhéjak világában csodálatos, forrongó jelenetek támadnak fel, múltnak el és újak kelnek ki ismét önmagukból.

Dimitru lelke nem tudott kiszakadni a jelenből. A hosszú fogság alatt csak az foglalkoztatta, amiért oda került. A vad szabad élet az erdélyi hegyek között, a

hülsen szép leány, a rablóvezér hírhedt bátorsága, a sok bűn, mi lelkéhez tapadt.

Eleinte botor megátalkodással viselte lánczait, nem akart vallomást tenni saját lelkének sem, de a rémitő magános évek alatt lassan megtörött minden, ami gőg, dacosság volt benne. Eleinte ingerült, indulatos volt, majd mogorva egykedvű lett, elhitte, hogy bűnhődése igazságos és eljött az az idő is, hogy megbánta vétkeit. De ez mind szörnyű tetteinek átvizsgálásából támadt; a mult, gyermekkor, midőn szívében még ártatlanság lakott, nem jutott eszébe. Mintha az utána következő évek véres fátyla egészen elfödte volna lelke előtt.

És ez estén, csodálatos... a serczegő lámpa minduntalan elpislanó fénye eszébe hozott ugyanilyen világosságot, ami egészen más területet világít meg.

Kicsi, szegényes szoba, nagy durva faszékek benne, egy barna asztal, a falon Mária-kép. Barna, alacsony, oláh asszony áll az asztal előtt, olyan egyszerű munkáslélek, aki inkább csak anya, mint feleség, kinek a nagy szegénység közepette, a gyerekről való gondoskodás tölti be egész gondolatát. Hét-nyolcz éves fiút tart a kezei között, kinek homloka meg van sebezve. Szőke fejét föltartja a világosság felé és erősen fúva a daganatot, nyomkodja rá a nedves földet.

— Fáj, fáj fiacskám?

Oh, az anya hangja a szívből fakad fel és semmi más ajak nem tudja visszaadni.

Dimitru lelkén különös hangulat borongott. Valami erős, szokatlan érzés szorította össze a torkát és alig vette észre, mikor két nehéz könnyecsepp gyűlt a szemébe. Milyen régen történt mindez!

És a kép mégis oly tisztán színesedik ki előtte, mintha az egész jelenet most játszódna le. Az asszony jobb kezének hüvelykujjával keresztet csinál a daganatra, azután kebléhez szorítja a kis szőke fejet és megcsókolja.

— Igen, Gyorgye ki fog kapni, nem fog többé dobálózni. Ne félj Dimitru.

— De fáj, sírja a fiú.

És fölébe hajlik az asszony, aki lágy, szelíd kezekkel simogatja fejét. Simogatja... Simogatja, hogy Dimitru elkapatva a képzelettől, öntudatlanul hajlik az asztal fölé

— Anyám!...

Szelíd, boldog mosoly ül ajkaira, mintha még érezné a gyöngéd cirógatást, mintha ez a régen kiejtett szó az egész multat visszahívta volna.

És látja tisztán, világosan maga körül a kis oláh szobát, az avült bútorokat, fent a falon egy hervadt koszorú függ — az ablakon áikandikálnak az erdélyi havasok... Zűrzarvos zsongásban szűrődik be rajta az esteli zaj.

Olyan különös. Érti arcán égni anyja tekintetét, érzi kezén az ő kezének melegét, óh, érzi, érzi!... és ebben az öntudatlan boldogságban, az apró ütemekben hevesen működő szív csak dobban egyet.

Nagyot, erőset dobban, mintha föl akarná ébreszteni a multat, valóra hozni a képzeletet, hogy Dimitru lelkében mindörökre ott maradjon ez a jelenet, az anyja képe, a gyermekkor édes fájdalom, öröme — a boldogság, mi átfonódik a lelkén.

Mikor a börtönőr másnap reggel újra visszatért Dimitru czellájába a fogházorvossal és a felügyelővel, a doktor megtapogatta a rab szívtüreit.

— Szívszélhűdés, mondá röviden. Ki volt ez a rab?

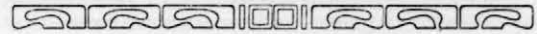
A felügyelő a rab mellén csüngő pléh táblácskát nézte.

— A «67-es.» Várjon csak doktor úr... hisz ez Nikoláj Dimitru, a hetvenes évek leghírhedtebb rablóvezére. Husz gyilkosságot követett el.

— Hihetetlen, mondá az orvos, hiszen nézze milyen szelíd, áhítatos kifejezés ül az arczán.

— Az ám... és mosolyog is. Csodálatos.

És mindketten tanácstalanul nézték a rablogyilkos nyugodt, boldog vonásait és nem tudta egyikük sem, hogy az anya láthatatlan keze simította el onnan a zord kifejezést s hogy az ő szelleme jött el az utolsó órában fiahoz.

Byron házassága.

Irta: *Volland Arthúr.*

I.

«Philistinizmus! — az angol nyelvben nincs ilyen kifejezés. Talán azért, mert annyi philistinizmus van nálunk! *Soloe*-ban, azt hiszem, senki sem beszél *soloecizmus*-ról. És itt, Goliát főhadiszállásán, senki sem beszél philistinizmusról.» Byron egész életén át küzdött a philistinizmus ellen; Byron «a legnagyobb természetes erő... amely Shakespeare óta irodalmunkban megnyilatkozott. Byron és Heine egy dologban egyenlő; hányt-vetett életet mindenik külföldön fejezte be.

Byron sorsa Tennyson megható verseire emlékezett.

«Now the poet cannot die
Nor leave his music as of old,
But round him ere he scarce be cold
Begins the scandal and the cry:
Proclaim the faults he would not skow
Break lock and seal: betray the trust:
Keep nothing sacred: 'tis but just
The many-headed beast should know».

(*Magyarul:* Ma már a költő nem halhat, nem hagyhatja zenéjét mint hajdan, azonban, még mielőtt kihült teteme, a botrány és a kiáltás veszi kezdetét, «hírdesd ki az általa eltakart hibákat, törd be az ajtót, áruld el a bizalmat, ne tarts semmit szentnek, mert ilik, hogy a sokfejú szörnyeteg tudja».)

Csakhogy Byront már életében is zaklatták; nem várhattak, míg «kihültek csontjai». A «sokfejú szörnyeteg» amely akkoriban a «cant» (álszenteskedés) és «philistinizmus» alakjában garázdálkodott, az élő költőt legnagyobb diadalai színhelyéről, saját hazájából kiátkozta. A «botrány és kiáltás» hangjai kísérték a szerencsétlen fiatal férjet, mikor 1816 április 25-én mindörökké búcsút mondott szeretett, de hálátlan hazájának:

«England! with all thy faults
I love thee still!»

mondta később és talán akkor, midőn Anglia partja lassan tűnt el a láthatárról, először érezte teljes mértékben saját verseinek búskomor szépségét:

«Isten veled! édes hazám
Eltűnik a habok felől...
Elmúlt élvezeteket nem sajnálok
Nem félek a közeledő véstől;
Legjobban fáj, hogy egyetlen lény
Nem marad, amely könnyeket csal....
Kutyám tán hiába üvölt;
Még idegenek nem etetik.
De még mielőtt visszajövök,
Széttépne, ahol állok».

Rövid négy évvel azelőtt (1812. március 1. Két nappal előbb a főrendiházban (House of Lords) tartotta Byron «szűz beszédét». A beszédnek óriási hatása volt. *Sir Francis Burdett* mondta, hogy «ez a legnagyobb beszéd, amelyet Lord tartott, tudja az Isten mióta.» Byron magánkívül volt örmében. Képzeltető azért, mennyire fokozódott öröme, amikor március 1-én «arra ébredt fel, hogy híres lett.» Egész London csak «*Childe Harold*»-dal foglalkozott; mindenkinek legnagyobb vágya az volt, hogy Byronnal beszélhessen. A tiszteletdíjat (14.000 koronát) nem fogadhatta el, azonban a későbbi időben, az

amúgy is pénzzavarokkal küzdő főúr nagyon pontosan követelte tiszteletdíjait), — hogy London e szavakat először hallotta, Byron egyszerre híres lett, és angol társadalom kedvencének fogadta. Most ugyanaz a társadalom kövekkel dobálta volna, talán meg is ölte volna. Milyen elszomorító ellentét! A hátlátján botrányszomjas tömeg porba tiporta saját kegyeltjét Byron legkevésbé se érdemelte meg e lealázó büntetést. Okát abban kell keresnünk, ami legnagyobb saajtsága volt: «cet instincte de revolte... l'orgueil indompté, le besoin de la lutte, l'exaltation intérieure qui ne s'assouvit que par la destruction, et cette folie sombre qui poussait en avant les «berserkers» scandinaves, lorsque, dans une barque ouverte, sous un ciel fendu par la foudre, ils se livraient à la tempête dont ils avaient respiré la fureur.» Mindig kezében tartotta fegyverét, és «faute d'ennemis, il s'en prend à la société et lui fait la guerre.» A társadalom rendszeren gyűlöli az őszinteséget, különösen az olyant, amelyik hibáit kitarja. Azért ragadta meg az angol társadalom az alkalmat, hogy a «lord» válópőre körül szállongó pletykáknak hitelt adjon. Nem mondjuk, hogy Byronnak nem voltak hibái, voltak, és pedig elég nagy hibái, de nem olyanok, amelyek miatt hazájából száműzhetők volna. Az angol társadalom eme kérlelhetetlen viselkedése a költő hibáit csak fokozta: «wesentlich zur Verdüsterung seiner Weltanschauung, zur Verbitte- rung seines Urtheils über Menschen und Verhältnisse trug die Achterklärung bei, welche nach seiner Ehescheidung von Seiten der englischen Gesellschaft über ihn verhängt wurde, nicht auf Grund von Beweisen, sondern auf Grund nichtswürdiger Verleumdung und eines pharisäerhaften Tugenddunkels. Das Bewusstsein, dass er wie ein Aussätziger, wie ein Verbrecher ausgestossen worden sei aus der Gesellschaft, hat dämonisch auf ihn eingewirkt und hat in ihm vollends den bösen Geist der Verneinung entfesselt.» Byron jellemének e sötét oldala későbbi költeményeiben még nagyobb fokban nyilvánkozott, még nagyobb az embertársai iránt érzett gyűlölete. E gyűlölet mindazok előtt érthető, akik a költő életét ismerik. Születése is szerencsétlen volt; béna lábát soha sem tudta anyjának megbocsátani. Gyermekkorában pedig anyja goromba volt hozzá, és okatlan gúnyt üzött belőle.* «The child is father of the man»; de Byron anyja ezen igazságot vagy elfelejtette vagy nem is tudta. Arra tanította fiát, hogy ő nevenséges, megveendő alak, sőt maga is kinevette. Anyjának viselkedése elkeserítette a szegény fiát, aki soha többé nem tudott társai őszinteségében hinni. Örökké rabja maradt ama félelemnek, amely még a hízelgő szavakban is gyanítja a gúnyolódást.

(Folytatjuk.)

Az életből.

(Az úri szédélgő.)

Irtá: **Csudáky Bertalan.**

Ott van mindenütt. Mindenhez ért, mindent tud, jól-lehet, semmit sem tanult komolyan; de bátorsága oly nagy, hogy letegez és leszamaraz mindenkit. A társaságban, kávéházban, vendéglőben, szóval bárhol, valóságos erényleczkéket tart a becüsületes életrel s kikorrigál mindenkit. De ha őt korrigálják — rögtön migrént kap — s kerekét old.

Maga fölött nem tűr meg senkit, sőt elképzelni sem tudja a szuverént. Sűrűn tárgyal tudományos hajlamairól

* Egy alkalommal «béna kölyök»-nek nevezte; a fiú, magán uralkodva, csak azt felelte, hogy «így születtem anyám!» Ezt a jele- netet soha nem felejtette el: arra gondolt, amikor a «The Deformed Transformed» című drámát írta. (Part I. Sc. 1. *Bertha*. Out, hunch- back! *Arnold*. I was born so, mother!)

s hogy nagyfokú betűszenvédélyéről is szólhasson — eldicsekszik a könyvtárak komoly búvárlatával. A művészeket költelező kontároknak nyilvánítja. Odaül ő maga tehát a zongorához s lelketlenül megkínazza ezt a kihá- zasító hangszert. Rosszul sikerült futamokra aztán, ha kövér mosolylyal felel a társaság, ne higyük azt, hogy zavarba jön, — sőt — nyomatékos hangon kikéri magá- nak a gikszerekkel való gyanúsítást. Mit értenek önök — úgymond — a művészi kadenciákhoz, rapszodiákhoz s főleg a dramatikus fordulatokhoz?! . . .

Érzelmi világom sokkal gazdagabb, semhogy önök odáig főlemelkedve — véleményyt tudjanak mondani.

Felcsap egyúttal a legnagyobb műértőnek, szigorú kritikusnak. Murillót például lerántja a sárga földig. Eré- lyes hangon kijelenti, hogy az általa festett Madonna semmiesetre nem több egy jól táplált sváb dadánál. Jelen van ez a mindenhez értő gavallér a műtárlatokon is, ahol minden képről feltűnő lármával mond kritikát s hogy nagyobb bizalmat gerjessen, katalógus nélkül csuszkálja végig a termeket. Édes, hazug szavakkal fogdossa össze az együgyűeket, de sokszor oly precizitással szuggérál, hogy az emberek értelmesebb fajtája is lépre megy s ámulattal hallgatja végig a pozórt — aki minden lében kanál.

Szereti az udvart, melybe felségesen tudja beledik- tálni a maga rögeszméit, speciális bolondgombát, melye- ket ő szemenszedett igazságoknak kvalifikál. Megleczkéz- tet és kioktat mindenkit, aki keze ügyébe kerül.

Véletlenül mindig ott terem, ahol a grófok és bárók szoktak megfordulni. Bőséges tringeltet ad a pinczére- nek, portásoknak, hordároknak, fiakkereseknek, hogy bizonyos alkalmakkor kénye-kedve szerint legorombít- hassa őket.

A pinczéreknak érthető módon adja tudomástul az ő többszörös háziúri voltát, pedig hát amióta csak meg- született, akkora hónapos szobában lakik, mint egy kop- sor. Nagy hangon, zajjal és csörömpöléssel szokta megrendelni a rákot, az osztrigát, hogy lássa a világ — mert bizony kevés embernek adatott meg ilyen pánczélós állatot szopogatni, ropogtatni, vagy catániai czitrommal szüröcsölgetni.

Úton-útfélen elmondja mindenkinek, hogy hol járt ő már a nagyvilágban. Bűvös-bájós legendákat mesél ha- zai és külföldi színházak kulisszatitkaiból. Eldicsekszik, hogy X. primadonna kizárólag neki köszönheti babér- koszorúit.

Külföldi hotelekben rendszeren grófnak vagy bárónak mondja magát, amely alkalomra koronás szivartárczája és selyemmel kivarrt fehérműje van. Máskülönbén mindig attól teszi függővé a hivatást, amilyen emberekkel össze- kerül. Sokszor játszsza a gyöngélkedőt, kiváltképpen, ha elsőrangú fürdőtelepeken fordul meg. Mindenféle ragályos kór- nak jobban lehet ellentállani, mint annak a körülmény- nek, amelyben ő művészi módon tudja maga iránt, még az idegenek részéről is fölkelteni a részvétet.

Barátságos egysúlyba tud jönni a legridegebb emberekkel, akiket bizonyos idő múlva azzal tisztel meg, hogy a nyakukba varr egy rakás adósságot. Eljár irodalmi társaságokba, felolvasó estélyekre, színházba, löversenyre s nem csekély haszonnal utazik a képviselőválasztások- ban is. Néha a legnagyobb vakmerőséggel ő is megpró- bálkodik ezzel a karriért betetőző czimkórsággal. Föllép s üres zsebbel s üres fejjel mondja el hiszékeny választói előtt azt a programbeszédet, melyben az adóelengedé- stől az egyenlő földfelszántásig minden a legpozitívabb for- mában van megígérve.

Tud humánus és leereszkedő is lenni. A villamos- és az automobil-elgázolásoknál, melyek napirenden vannak nálunk — ő az első, aki mentőkért telefonál.

Szakértelemmel és fontoskodva konstatálja az utcai szerencsétlenségek indító okait. Ráér arra is, hogy este bemegy a redakciókba, ahol magáról, mint a nap hősről, már készen megfogalmazott tudósítást nyújt át az éjjeli szerkesztőnek. Másnap aztán több példányban vásárolja meg a lapokat és elárasztja vele ismerőseit.

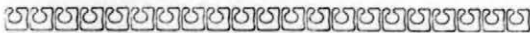
Különben mindennapra van egy jó családból való ötlete. Leleményessége nem ismer határt. Mindez pedig arra való, hogy a becsületes emberek szövetkezésében bőséges hitelre teyen szert.

Tánczol, énekel, lovagol, sakkozik, tarokkozik, részt vesz a kirándulásokon, mert imádja a természetet is, nemcsak az emberek jóhiszeműségét, Verőfényes napokon illatos levélkéket, aktuális tulipán- vagy ibolyacsokrokat küld valamely ragyogó szemű kisleánynak, kinek a papája többnyire háztulajdonos. Tuczatszámra ígér és köt házasságot. Gyorsan kiheveri a törvényszéki rovatot is — ahová pedig elég sűrűn szokott bekekerülni a neve. Összetéveszteti magát (ma már ez is lehetséges) szükség esetén akár egy léhűtővel is, csakhogy baj nélkül haladhasson tovább a furfangos élet fejlődémező pályáján.

Halálhírt terjeszt magáról! Megírja életrajzát, megható nekrológ keretében méltatja érdemeit. Fogad egy önmagához leghasonlóbb kvalitású barátot, aki a viszonzószolgálat fejében névet és hitelesítést ad a róla szóló hírnek. Titkon úszik a dicsőségben, mindenki sajnálja, míg végre hirtelen megérkezik külföldi tanulmányútjáról s az elszörnnyüködés és fölháborodás látszatával dörgő czáfolatokat közöltet a lapokban.

Aztán újra él s újult erővel teljesíti kötelességét, amelyre született.

És újra ott van mindenütt.

A magyar ujságírásról.

A legutóbbi időben örvendetes jubileumok kapcsán és kevésbé örvendetes dolgok révén, ugyancsak sok szó esett ujságírodalmunkról. Érdekes, hogy ez az erős *clair-obscur* világítás épp olyan időpontban esett újnalisztikánkra, amikor az egyetlen, de hatalmas fejlődésének nevezetes mértföldjelzőihez érkezett. Mer éppen most, ha egyből nem volna olyan nagyon elfoglalva, jubileumot is tarthatna, — nemcsak egyes ujságok és ujságírók — hanem az egész magyar ujságírodalom. Kettős jubileumot is.

Éppen most van ugyanis *kétszáz esztendeje* annak, hogy az első magyar ujság megszületett. Szép és dicsőséges bölcsőben: Rákóczi Ferenc szabadságharcában. Az első magyar ujságíróra is büszké lehetünk mi és mindenkorai utódaink, aki, mint Thaly Kálmán kutatásai kétséget kizárólag megállapították, nem kisebb ember, mint *Eszterházy Antal* gróf, kurucz generális. Ő indította meg az 1705-1706-ik esztendőben az első rendszeres magyar hírlapot «Mercurius Veridicus ex Hungaria» (Az igazmondó magyar Mercurius) cízzel, a Felvidék kurucz fővárosában, *Kassán*. Mint a czíme is mutatja, nyelvben még latin volt ez a hírlap, annál kurucz-magyarabb szelvényben és tartalommal. A latin nyelvre azért volt szükség, hogy a lap külföldön is elterjedhessen, mert egyik főcélja éppen az volt, hogy tájékoztassa a világot a magyar szabadságharc ügyéről, íranta rokonszenven keltsen, ellenőrizze és megczáfolja azokat a rágalmakat és hazugságokat, melyeket az egykorú német ujságok bőven ontottak a magyarokra. Főképpen a legelterjedtebb, az akkori *bécsi* féllhivatos, a «Wienerisches Diarium» járt ebben elől, amely a szabadságról küzdő kuruczokat következetesen «Rebellen»-eknek nevezte, róluk a legképtelenebb hazugságokat terjesztette, ha csatát nyertek, diadalukat lekicsinyelte, vagy elhallgatta, vesztésüket fel-fújta és sohasem létezett labanc-dialalokról dicsőhimeszokat kürtölt világgá. Bercsényi Miklós főgenerális az ő csipős humorával el is nevezte a jeles Diariumot «nyomatott hazugság»-nak. Ez az elnevezés csakhamar szállóigévé lett a kurucz táborban. Bertóthy Ferenc felsőma-

gyarországi altábornok is így ír egy levelében Rákóczi-nak «... a minémű Nagyságnak szóló levelek kezembe jötenek, azokat a *német nyomtatott hazugságokkal* együtt (érti a Wienerisches Diarium füzeteit) Nagyságnak alázatosan megküldetem».

Eszterházy Antal kitűnő ötletét maga Rákóczi és Bercsényi is nagy örömmel fogadták s mikor a journalista-generális az első példányt, melyet teljesen maga állított össze és nyomatott ki, megküldötte Rákóczi-nak, a vezérlő fejedelem mindjárt elrendelte, hogy a vezénylő tábornokok és várparancsnokok szerte az országban történő nevezetesebb eseményekről rövid tudósítást küldjenek a fejedelemi udvarba. Ők voltak tehát az Igazmondó Mercurius «saját külön tudósítói», mint ahogyan ma mondanók. Azt talán nem kell megjegyeznünk, hogy elég megbízható tudósítók voltak. A lap szerkesztését ezután Eszterházy gróftól az udvari kancelláriára vette át, ahol ugyancsak Rákóczi rendeletére, a magyarul beérkezett híreket az írudiok latinra fordították és hétről-hétre kinyomatták.

Az újdonságokat akkor «novellák»-nak, az ujságírókat «novellisták»-nak nevezték. Egy ilyen novellát magyar nyelven, úgy, amint a lap részére beküldötték, itt bemutatunk: «A lovas német délután circiter két óra tájba, maga mellé vevén vagy negyven gyalog ráczot, a kapu eleibe kijötenek miniegy négyszáz lépésnyire és két truppba állván s az gyalogja az árkokba és halmocskák mellé recipiálván magokat, egyideig kemény puskázást tettenek a vélek ellenkező katonaság ellen, de végtére miuden tartózkodás nélkül rajtok menvén a vitézlő rend, nagy családásra ejtették az ellenséget, és a külső kapún behajtván őket egész a sáncznak felvonó kapujáig mind hátukon puskáztak és azon is behajtván, bérekesztetnek és a két kapu közt majd egy óráig rettenetes puskázást s lövéseket töttenek mindkét részről egymás ellen. Mindazonáltal Isten kegyelméből két hadnagynknál és egy szegény legénynél több nem sebesedett, azok sem halálosan és egy hadnagynak a lova esett el. A németek közül pedig feles sebek esvén és két ló is, többé ki nem mertenek jönni s kisebbségére a sáncz kapuja előtt való strázsházat megégetvén, a mellette lévő szakállot (ágyú) is kihozták katonáink és azzal visszatartetnek».

Amint ebből az eleven csataleírásból látszik, elég jó tollú «novellisták» álltak az Igazmondó rendelkezésére.

A Mercurius Veridicus-nak ezideig csak egyes, különböző évekből való példányai kerültek elő. Bizony azonban ezekből és az egykorú feljegyzésekből, hogy a lap egész 1711-ig, a szatmári békéig, a kuruczvilág végéig létezett, előbb mint heti, később mint havi közlöny. Nyomatták Kassán, Lőcsén, Bártfán majd ismét Kassán. Tehát az első magyar ujság nyomtatásának dicsősége a mi szépen Felvidékünké.

A tárogató hangjával, Majtény síkján, elnémult a Mercurius Veridicus szava is. Csend, félelmes csend következett ezután, a tespedés, a fásultság csendje. A harcaiban kimerült nemzetet hiába is szólígtatta volna már a riadó, nem érdekelte az sem, mi történik körülé, mi a nagy világban. Csak Rákóczi, a bujdosó fejedelem várta még vissza hű népe odafent, a hegyek között... De arról nem ujságokból olvasták a híreket. Dal, rege szállt arról szívből-szívbé, szájról-szájra...

Az igazmondó Mercuriust tíz esztendő múlva követte a második magyar, de szintén latin nyelven megjelenő hírlap. A nagy tudományú *Bél* Mátvás 1721-ben indította meg a «Nova Poseniensi» című ujságját Pozsonyban, mely azonban csakhamar meg is szűnt. Ez után nagyon hosszú pihenés, majd egyes rövidéletű kísérletek történtek. Így Rát Mátvás ugyancsak Pozsonyban, 1780-ban megalapította az első *nyelven* is magyar hírlapot, a «Magyar Hirmondó»-t, de az sem volt hosszú életű s épúgy a többi hasonnemű vállalkozás is, hosszabb-rövidebb tengődés után kudarcot vallott.

Kultsár Istváné az érdem, hogy az első hosszabb életű állandó jellegű magyar lapot megalapította Pesten «Hazai Tudósítók» cízzel. Ennek éppen most van *száz esztendeje*. Kultsár lapja 1806 július havában indult meg politikai és vegyes tartalommal s így a mai magyar ujságírás atyjának tulajdonképpen Kultsár tekinthető. A lap célja és iránya, mint programjában hirdette, különösen a nemzeti nyelv terjesztése és művelése volt. Eleinte csak hazai dolgokkal foglalkozott, de később látva, hogy ez nem elégíti ki a közönséget, a külföldre is figyelmet fordított s a lap címét «Hazai és Külföldi Tudósítók»-ra

bővítette. Kultsárt, aki tanár, majd a Festetich és Viczay grófok nevelője volt, Kazinczy Ferenc buzdította a lap megindítására s a széphalmi mester cikkeivel is támogatta a Tudósításokat. Kultsár rendkívül fáradhatlan, igazi szerkesztő-trepreamentum volt. Ismert és felkeresett minden írói tehetséget, megnyerte lapjának s csakhamar egész gárda munkatárs és levelező csoportosult a Hazai és Külföldi Tudósítások körül. Háza találkozó helye volt az irodalom kitűnőségeinek. Gyakran megfordult ott Teleki László gróf, Horvát István, Helmezy, Vitkovics, Szemere, Kisfaludy Károly, Kazinczy Ferencz.

Kazinczy, az érzékeny lelkű széphalmi remete később elhidegült Kultsár iránt. Okot erre a Tudósítások ama polemikája adott, mely Csokonai sírköve miatt támadt. Kultsár ettől fogva tartózkodott a polemikától és szorosan kitűzött programjához ragaszkodott, melynek veleje ez volt: »Mind dicsősége, mind boldogsága nemzetünknek szorosan megkívánja, hogy ne csak nevezessünk Magyaroknak, hanem legyünk valósággal Magyarok, azaz szölyünk, beszélyünk és írjunk Magyarul, hogy minden Magyar Nemes tudja és értse a közdolgoknak és tulajdon ügyének folyamatját.«

Kultsár István, Pest első és akkor jóformán egyetlen igazi újságírója 1828-ban halt meg. A belvárosi plébániatemplomban temették el s Ferenczy, az első magyar szobrász készített emléket hamvai fölé. Lapja jóval túlélte őt mert egész 1842. év végéig fennállott. Ekkor 36 évi fennállás után megszűnt, de megszűnése már nem okozott nagyobb felüléret. Mellette és körüle új lapok, új szerkesztők támadtak. Egymásután indult meg a *Hírnök*, *Világ*, *Nemzeti Újság*, *Bugapesi Híradó*, *Múlt és Jelen* s valamenyinek élén diadalmasan lobogtatta az új Magyarországi zászlóját *Kossuth Lajos Pesti Hírlapja*. *Kronikás*.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET

Az Akadémia pályázatai. A M. T. Akadémia ez évre kitűzött pályatételai közül f. é. szeptember hó 30-án a következők járnak le: Bezerédj Pál admirányából kétezer korona, *Bezerédj István élet- és jellemrajzának* megírására. A százaranyas Teleki József gróf-féle jutalom, melyre ezidén bohózatok mellőzésével, *vígjátékok* pályázhatnak. A Farkas-Raskó alapítványból kétszázkoronás jutalom, *hazafias költeményre*, mely lehet himnusz, óda, elégia, ballada, költői elbeszélés, tanító költemény, vagy szatíra. A Bulyovszky Gyula nevére tett alapítványból négyszáz korona *ódaí költeményre*, melynek tárgya lehetőleg a magyar nemzet hazafias küzdelmeinek érzelem- és eszmeköréből véssék. A Nádasdy Tamás gróf nevére tett alapítványból kétszáz arany, *elbeszélő költeményre*, melynek tárgya lehet történeti, mondai, vagy a jelen életből való. A jutalmat azonban csak akkor adják ki, ha a jutalmazandó művet az Akadémia az irodalomra nézve nyereségnek mondja ki. Az ifjabb bojári Vigyázó Sándor emlékére tett alapítványból ezerkétszáz korona a magyar regény történetének megírására a tizenkilencedik század második felében. A Sztrakay-alapítványból száz arany, a jog- és államtudományi szakban az 1904. és 1905. években megjelent legkötönyebb munka jutalmazására. A díjat csak önálló becsű munkának ítélők oda. A Dóra-alapítványon ötven arany, a *készpénzfizetés fölvetelének összefüggésére* a nemzetközi fizetési mérleggel. A Lukács Krisztina-alapítványból kétezer korona, a *magyar szarvasmarha kereskedés történetének* megírására a tizenötödik század vége óta, a tizenhatszadik század közepéig, eredeti kútfők, levéltári kutatások alapján. Az Ullmann-alapítványból háromszázhatvan aranyforint, a *paraszttulajdonok alakítására és fentartására a különböző állományokban tett újabb kísérletek ismertetésére*. A Lévy-alapítványból ezer korona, a *szövetkezetek történeti fejlődésének és hazánkban való jelenlegi állásának ismertetésére*, különös tekintettel a külföldre. A Sztrakay-alap-

ból száz arany — annak előadására, *minő haladást tett a közigazgatás tudománya a tizenkilencedik század második felében*.

Negyedszázad a magyar közéletben. Miklós Ödön összegyűjtött munkáinak második kötete jelent meg ezzel a címmel. A díszesen kiállított vaskos kötet súlyos, értékes tartalmat foglal magában. Első sorban mezőgazdaságunkkal foglalkozik Miklós Ödön, a mezőgazdák hitelviszonyairól, a szövetkezésről, gabonatermésünk értékesítéséről mond el nagyon megszívlelendő dolgokat. Magas színvonalon állnak és alapos képzettségről tesznek tanúságot technikai cikkei és értekezései: a Fairbanks-mérlegéről, a főváros vízellátásáról. A kivándorlással a *Felvidéki kivándorlási kongresszuson* 1902-ben elmondott beszéde foglalkozik. Alapos tudás, széles látókör, a stílus eleganciája jellemzi Miklós Ödön értékes könyvét, melynek tiszta jövedelme a Magyar Mérnök- és Építész Egyesület segítő alapjác. A kötet ára 5 korona.

A Balaton Múzeuma. A szép Balatonpart egyik legkisebb helyén, a hévízeiről és gazdasági intézetéről is messze híres Keszthelyen múzeum épül, melynek célja, hogy összeállítsa és közzétesse tegye mindazt, ami a szép magyar tengerre, a Balatonra vonatkozik természetrajzi, néprajzi, tájrajzi és régészeti tekintetben. Az érdekes múzeum tudományos értéke mellett bizonyára nagy vonzóerőt fog gyakorolni az idegenforgalomra is. Azért nemcsak helyi, de általános érdekű a Balatoni Múzeum Egyesület most kibocsátott felhívása, melyben arra kéri a közönséget, hogy a Balaton vidékére vonatkozó régiségeket, a Balatont övező vármegyék területén elejtett ritkább állatokat, a Balatonra vonatkozó régi és új irodalmi termékeket, képeket, fényképeket, nemzeti ereklyéket s általában minden olyan dolgot, mely a Balatonra vonatkozik, a múzeum részére megküldeni szíveskedjék.

Kurucz Vay Ádám síremléke. Hírt adtunk arról, hogy Rákóczi hűségesei udvari marsallja, Vay Ádám kuruczgenerális hamvait hazahozták a danzigai számkivetésből s hazai földben, a Szabolcs megyei Vaján temették el. Pihenőhelye nem marad jeltelen, a kormány díszes emléket állított a hős generális hamvai fölé. Az emlékek elkészítésével *Holló Barnabás* jeles szobrászunkat bízták meg, ki már el is készítette annak mintáját. A síremlék természetéből faragott hatalmas obeliszk lesz, tetején kiterjesztett szárnyú turulmadárral. Az oszlopon elől Vay Ádám domborművé arcképe lesz látható, hátulsó síkjába pedig azt az emléktáblát helyezik, mely a danzigai sírt jelölte. Az obeliszk aljában haldokló kuruczvízész végső erőfeszítéssel, halálos elszántsággal szorítja kebléhez Rákóczi és a szabadság lobogóját, gyönyörűen jelképezve ezzel Vay Ádámnak a hazához és fejedelméhez való hűségét. A pompásan sikerült mintát a napokban tekintették meg a miniszterelnök megbízottai: *Romy Béla* miniszteri tanácsos és *Forster Gyula* báró, a Képzőművészeti Társulat elnöke, akik meg is bízták a művészt az emlékek elkészítésével. A síremlék az öszre teljesen elkészült s akkor nagy ünnepséggel fogják felavatni a vajai temetőben.

A Halászbástya új szobra. A gyönyörű budai Halászbástyán, a koronázó Mátyás templom északi oldalán nemsokára újabb történelmi emlékszobrot fognak felállítani: Nagy Lajos király szobrát. Ez is lovasszobor lesz, mint Szent Istváné s ugyancsak *Sirobl* Alajos mintázza.

Kossuth-szobrok a Felvidéken. A Felvidék városai sem maradnak az alföldiek mögött Kossuth emlékének megörökítésében. Szülő vármegyéjében, Zemplénben is készül már Kossuth Lajos szobra, a megye székhelyén, Sátoraljaujhelyen, ahol az ifjú Kossuth iskolát kezdte. A szobor elkészítésére nyilvános pályázatot hirdettek melyen Kardos Aladár és Barcza Lajos szobrászművészek és Gondos Imre műipítő terve nyerte meg az első díjat: s úgy őket bízták meg a szobor elkészítésével. A sátoraljai szobor egyike lesz a legnagyobb Kossuth-emlékeknek, mely Zemplén nagy szülőföldjén mint a szabadságharc lánglelkű szónokát ábrázolja; a hazai természetből készülő talapzatra szép allegorikus csoportok jönnek. Az emlékmű jövő esztendőre készül el s akkor lesz ünnepélyes leleplezése. — A másik Kossuth-szobrot Dobosina város emeli. A szobor, Horvay János szobrász műve, már készen is van s szeptember hónapban leleplezik le ünnepélyesen Kossuth Ferencz jelenlétében.

Ör.

A HÉTRŐL

Aratási tanulságok.

Magyarország agrikulturnál ország. Épen ezen az okon, amint mondani szokták, egy jó, vagy rossz terméstől függ az ország jóléte vagy nyomorúsága. A magyar mezőgazdaság elevenjébe vág az ország egzisztenciális érdekeinek. A földből, az Istenáldotta magyar földből hajt ki számunkra az élet, a föld a tápláló anyánk, a gondviselőnk, a kenyéradónk. Ezért volt lehetséges, hogy mikor néhány hét előtt aratósztrájkai mozgóládások voltak észlelhetők az ország egyes vidékein, általános nagy ijedséggel vett erőt a lelkeken.

E pillanatban a magyar föld aranykalászos kincei csak félig vannak garmadába rakva. Még foly az aratómunka s így pontosan nem lehet megmérni az ideai aratás eredményét. De egyet már a multak tanulságaiból meg lehet állapítani. A magyar közgazdasági élet rendszertelensége folytán az ideai aratás haszna sem a termelőé lesz, hanem a közvetítő kereskedelemé. Igaza van Erek Károlynak, amikor azt mondja, hogy a hitelintézetek kereskedelmi politikája oda fejlesztette Magyarországot közgazdasági viszonyait, hogy az egész ország mezőgazdasággal és mezőgazdasági termények földolgozásával foglalkozó népességét a bankok és a közvetítő kereskedelem gyarmatává tették.

Még a mezőgazdasági terményeket feldolgozó ipar is teljesen a bankok kezében van. A mezőgazdasági termények értékesítése a legrosszabb kezekbe került tehát s mellette Magyarország földműves népe nyomort szenved s a termés hasznát nem a gazda látja, hanem a közvetítő kereskedelem, amely úzérkedik a termésárak fel- és leverésével.

Lássuk be már a közgazdasági rendszertelenség nagy horderejű következményeit tanulságait. Intő példa ez a gazdáknak is, akiknek mielőbb szövetkezniök kell produktív vállalatokban.

Fejlesztetni kell a mezőgazdaságot és a vele kapcsolatos iparágakat. Csak így lendülhet föl az ország közgazdasági tevékenysége s egy jó aratás hatását csak így érezheti meg az egész ország lakossága. Eddig csak a bankok pánczélszekrényei teltek meg a jó aratástól.

A mezőgazdasági fejlődés egyik igen jelentős eszközének ígérkezik a mezőgazdasági főiskola, amelynek eszméjével most foglalkozik a földművelésügyi miniszter. Ez a főiskola hivatva lesz arra, hogy a mezőgazdasági tudományos készütséget megadja az érdekelteknek s hogy e tudományos felkészültséggel a magyar földirtokos osztály öntudatosan védje a maga érdekeit a közvetítő kereskedelemmel szemben.

A gazdasági berendezést új attributumokkal kell tehát felruházni. Öntudatos közgazdasági politikát kell csinálni s akkor egy jó aratás áldását megéri mindenki ebben az országban. A szegény ember is.

A vatikán veszedelme. Nap-nap mellett aggasztó hírek érkeznek Olaszország évszázados és műemlékekben gazdag városaiból. Az idő lassankint kikezdi azokat az építészeti emlékeket, amelyekhez a világhistoriának egész fejezetei fűződnek. Csak a közelmúltban omlott össze a velencei híres Campanile s most még ennél lesújtóbb hír érkezik az örök városból — Rómából. A vatikán, ez az évszázados remek építmény, alapjaiban megrendült s magának a pápának lakosztályait is veszedelem fenyegeti. A *Stampa* nevű lap minden száfolat ellenére is határozottan fentartja ezt a hírt, sőt azt írja, hogy a legnagyobb veszedelem éppen a pápa lakosztályában van, mert az alapját tevő középkori falakat egy alkalommal könnyelműen megbolygatták. Erősen megsérültek a trónterem mellett levő kápolna és a szomszédos terem. A pápa a minap idegen papoknak, akik kihallgatáson voltak nála, szövé is tette ezt a szomorú helyzetet. S amint hírlík, beszélgetését ezzel fejezte volna be: «Látják, maholnap már kápolnám sem lesz az Úr testének megőrzésére». A közvetlen veszedelem onnan eredt, hogy a Sixtusi kápolnában igen sok időn át komplikált természetű javításokat kellett eszközölni, hogy Michelangelo mesterművét megmentsék a végpusztulástól. A vatikán egyes osztályainak falait és

folyosóit az utóbbi években sokszor megbolygatták már az által is, hogy egynémely műgyűjteményt valósággal vándoroltattak egyik helyről a másikra.

Másfél óra alatt Pozsonyba. A magyar vasúti gépipar csodálatraméltó haladást tett az utóbbi időben. A minap egy angol folyóiratban egy angol gépészmérnök, aki a milánói kiállítást meglátogatta, úgy nyilatkozott, hogy Magyarországot vasúti gépek előállításának tekintetében előbbre van, mint bármely ország a világon. Hát ez így is van. Klasszikus példája ennek az a gyorsvonat, amelyet a napokban próbáltak ki s amely másfél óra alatt teszi meg a budapest-pozsonyi utat. Az utóbbi napokban ugyanis több próbautat tettek a magyar államvasutak vasgyárában készült új gyorsvonattal, mely Pozsony és Bécs között fog közlekedni. A gép torpedó alakú, huszonnégy keréken szalad, ezernégy száz lóerőre van berendezve. Négy száz tonna teher mellett átlag száz-harminczöt kilométert tesz meg óránként. A Budapest-Pozsony közötti utat tehát egy óra 35 perc alatt fogja megtenni. Az új lokomotív csak Pozsonyig fog közlekedni, mert azontúl a lokomotív sajtóságos szerkezete miatt nem mehet át az alaguton. Az új vonat már valószínűleg augusztus 1-én megindul.

A Stromboli sziget veszedelme. Ez az esztendő a földrengések és vulkanikus erupciók esztendeje. Nemrégben megdöbbentő híreket olvashattunk a Vezuvól s most ismét hasonló hír érkezik a Stromboli szigetről. Cataniaiból jelentik, hogy a mult hét elején csaknem két napon át estéknél igen heves természetű vulkanikus kitörések voltak Stromboli szigetén. Vulkanikus természetű hegyekben a leggazdagabb vidékek közé tartozik Olaszország déli része. Stromboli veszedelmét különben a Cataniai obszervatórium előre jelezte s voltaképpen ennek köszönhető, hogy emberéletben nem esett kár.

Az amerikai kivándorlás. Hányszor hangzott el már aggódo figyelmeztetésünk, hogy derék magyar népünk ne vándoroljon ki Amerikába, mert a várt Eldorádó helyett inség, nyomor leselkedik ott rá. Legtöbbször a jóra való felvidéki népet figyelmeztettük, de sajnos, az egyre növekedő kivándorlási statisztika azt bizonyítja, hogy minden írott malasznál erősebbek a kivándorlási ügynökök csábító ígérétei. Pedig most egy okkal több van rá, hogy a felvidéki nép ne kívánczozzék Amerikába. Amerika nem szivesen látja a magyarországi kivándorlót. A harc már meg is indult ellenünk. Az amerikai sajtó egyik vezető organuma, a *Times*, *Hungarian Immigration* címmel vezércikkben erősen izgat a magyarok bevándorlása ellen. Reméli úgy mond, hogy a bevándorlás megszorítását célzó javaslatot az Egyesült-Államok törvényhozása a jövő évben törvényerőre emeli. De tovább is megy a *Times* cikkírója. Azt írja ugyanis, hogy Magyarországból csak olyan bevándorlók jöhetnek Amerikába, kik se írni, se olvasni nem tudnak. S mi több: a magyarok nem tisztelik az amerikai törvényeket s miután se nem iparosok és se nem kereskedők: a nyers erőnél egyebet nem is hoznak Amerikába. A *Times* szerint baj még az is, hogy a magyar bevándorlók legnagyobb része Keleten marad, míg a nyugati államokban csak igen csekély hányada telepszik meg. A *Times* egyenesen a kinaiakhoz hasonlítja a magyar bevándorlókat, akik ragaszkodnak hazájukhoz és sehogyse asszimilálódnak. Az ilyen bevándorlókra pedig a *Times* szerint Amerikának nincs szüksége.

Vasvári Pál emlékezete. Vasvári Pál ott pihen a gyaluvidéki havasok egyik fensíkján. Fontanelnél esett el 1849 július 6-án. Sirja helyén egy kőhalom volt, amelyet az 1892-ben Kolozsvárt alakult Vasvári-Kör később fakeszettel jelölt. A környékbeli románság egy része, sajnos, még mindig égő gyűlölettel van Vasvári emléke iránt. A keresztet régen letörték s most egy ünnepen újból inzulálták Vasvári emléket. Kolozsvárról s a környékéről vasárnap negyventagú társaság zarándokolt föl a hegyekre, Vasvári sirjához. Előzetesen fölállították a keresztet, amelyet pár év előtt letörték. Mire azonban az ünneplő közönség összegyűlt, a kereszt ismét eltűnt. Az erdő mélyén találták meg telefirkályn román nyelvű piszkolódással. Az ünnepet mégis megtartották. A közönség elénekelt a himnuszt. *Dési* Gyula gyalui református lelkész imádságot, *Bácsi* Gyula válaszi esperes pedig ünnepi beszédet mondott. *Kántor* rektói körjegyző jelentette, hogy a közeli *román-Magura* havasi község kérést ad be a kormányhoz, hogy neve *Vasvári* legyen. Végül *Marton* Gizella a *Szózat*-ot szavalta el.

Valóban ideje lenne, hogy a nemzet és kormány Vasvári sirjánál emléket állítson föl. Nemcsak a kegyelet, de a politikai szükség is parancsolja ezt, mert a mulasztás kárára van a magyar állam tekintélyének. A sírhelytől két kilométernyire fekszik a Jósika-telep nevű munkás-telep, melyet egy fűrészgáz-vállalat létesített. E vállalat igazgatója, Kollmer Hermann közös hadseregbeli tiszt volt, aki kilépve a hadsereg kötelékéből, magyarrá lett, magyar asszonyt vett el feleségül s a telepen saját költségén szép kápolnát építtetett, benne oltárképpel, melyre Vasvári alakját is ráfestette. Ő egymaga áldozott az egész magyar társadalom helyett Vasvári Pál emlékének.

Az államtitkár adománya. Szerényi József, kereskedelemügyi államtitkár történt kinevezése előtt az Adria tengerhajózási részvénytársaság igazgatósági tagja volt, s ezen a címen a társaságtól 2000 korona tiszteletdíjat kapott. Az államtitkár ezt az összeget nem fogadta el, hanem azt azzal a kívánsággal küldte vissza a társaságnak, hogy ez az összeg a baleset folytán segítségre szoruló hajóslegénység istápolására fordíttassék.

A Majszini monostor. Ezelőtt közel háromszáz esztendővel a Majszin község feletti fensíkon dolgozó emberek több napon át haragok zúgását hallották. A haragok zúgása mintha a földből jött volna. Az ajátos nép földre borulva hallgatta a haragok zúgását és a csodás tünenény helyére először keresztet, később 1630–1650. év körül kis templomot emelt. Azon kis fatemplom fennáll a mai napig. Pár száz éve, hogy a környékbeli hívek látogatták azon kis kegyhelyet, hol több szent életű Bazil-rendű barát imádkozott és vigasztalta a beteget és szomorúdozókat. Nagyon sok gyógyulás történt azon a szent helyen. A múlt években például egy kezeire és lábaira nyomorék embert, ki nem volt képes járni, négyen vitték be a kis templomba és a beteg ajátos imáját és a lelkes szent áldozatát a jó Isten meghallgatta, mert ime, a beteg saját lábain, hálákat adva a jó Istennek, távozott a kegyhelyről. A majszini Komán család és azok rokonai a kegyhelynek egy szép birtokot ajándékoztak, melyhez 105 holdnyi fenyőerdő is tartozik. Azon fenyőerdőből a múlt évben 81 hold el lett adva és a befolyt összegből egy szép templom és egy háromszobás lakház építtetik. Képzelné is alig lehet szebb helyet, mint a majszini kegyhely. Fenyőerdők alján, egy sebesen folyó hegyi patak közelében, gyönyörű kilitással a Priszlop és Pietrosz havasokra és az Iza völgyére. A gyönyörűnek tervezett templom már 1908-ban készlen lesz, a papilak pedig az idén kerül fedél alá. A kegyhelyhez vezető utat azonban az idei áradások egészen tönkretették és a kegyhelyet Majszinzól csak a parasztszekeren vagy gyalog lehet megközelíteni. Miért is okvetlen szükséges a kegyhelyhez vezető út elkészítése. Miután a kegyhelyet Felsővisó, a Visó vízmenti és az Iza-melléki községek lakosai gyakran látogatták és miután az új templom el fog készülni, a kegyhely a máramarosi népek kedves zarándoklási helye lesz. Bud Titus görög-katolikus püspöki külhelynek felhívja Máramaros megye intéző köreit, hogy a 3–4 kilométernyi utat csináltassa meg a kegyes cselzátú szép felhívásnak valószínűleg meg lesz a fogatja.

A Szent Bazil-rend tagjainak száma az utóbbi években jelentősen megcsappant. Örömmel vesszük tehát most azt a hírt, hogy e hó első felében a máriapócsi kegytemplomban két fiatal szerzetes növendék: Motrinecz János Bertalan és Szkiba Theofán ünnepélyes szertartás keretében letették a szerzetesi fogadalmat. Az ünnepi nagy misét, melyen a professziótétel történt, a rend házfőnöke végezte.

A magyar görög-katolikusok hajdudorogi alzsentszéke főtiszt. Lengyel Andre püspöki helynök, cz. prépost elnöklete alatt múlt hó 26-án Hajdudorogon ülést tartott. Lengyel Andre vikárius nagy tetszéssel fogadott megnyitó beszédében különösen kiemelte azt az öröndetes tény, hogy a mai időkben — sajnos — nagyon elterjedt vallásellenes irányzatnak és hitközönységnek a magyar ajkú gör. kath. hívek közt még csak nyoma sem található, sőt inkább a híveknek vallási hűsége és áldozatkészsége napról-napra fokozódik, mely öröndetes körülménynek s egyáltalában a hittvalóságos szellem erősödésének egyedüli indoka abban a most már nemzedékről nemzedékre megerősödött egyházi gyakorlatban fekszik, hogy az istenitízetlet és a különböző szertartások

a nép anyanyelvén végeztetnek. Az ülés egyik legfontosabb tárgyát a képezte, hogy az ú. n. *Szerkőnyv* (Euchologion) példányai immár elfogytak, minél fogva vagy a régi szöveg megtartásával ideiglenesen új kiadást kellene rendezni vagy pedig siettetni kellene a végleges revíziót s az így revidált szöveget szintén sürgősen kiadni. Előbbi esetben néhai Danilovits János hajdudorogi vikárius örökösével rendezni kellene a szerzői jog kérdését, utóbbi esetben pedig oda kellene törekedni, hogy az ószláv nyelvű egyházi könyvek új kiadásánál elsőnek a szerkőnyv-vevesség s ez alapon a magyar szöveg revíziója a lehető legnagyobb siettetéssel megtörténjék. Végleges határozat természetesen nem hozható, mert ez utóbbi kérdés az egyházi könyveink újbóli kiadása érdekében felállított országos bizottság hatáskörébe tartozik, javaslatételre pedig annak a magyar fordítások eszközlése végett kiküldött albizottsága van hivatva. Remélni lehet, hogy ez irányban a szükséges lépések mielőbb meg fognak tétetni.

Az esperesi káptalanban az újonnan kinevezett kanonokok beiktatása e hó első felében ment végre. Hodobay Andor éneklő, Bacsinszky Agost ör, Mizsicskó József iskolás és dr. Vojtovics József oldal-kanonok lett. A beiktatás ceremóniáját a nagyprépost végezte.

Gróf Apponyi Albert e napokban kezdi meg szabadságát, a mely alatt részt fog venni a londoni interparlamentaris konferencián. A vallásminiszterium ügyeit Apponyi távolléte alatt Molnár Viktor államtitkár fogja intézni, aki az elmúlt hét keddjén tért vissza Gasteinből, hol nyári szabadságidejét töltötte.

Firczak Gyula püspök e hó 14-én Budapestről, hol két napi pihenőt tartott, több heti üdülésre, Herkules-fürdőbe utazott.

Szabó Jenő főrendiházi tag e hó 23-án hosszabb nyári pihenőre családjá kíséretében Svájcba utazik.

Melles Emil budapesti gör. kath. apátplebános, egészségének helyreállítása céljából, e hó 16-án Bikszádra utazott.

Molnár Antal, a budapesti gör. kath. plébánia éneklője, betegség miatt több heti szabadságot kapott, mely idő alatt Seszták Miklós, a kiváló zenei képzettségű éneklő fogja helyettesíteni.

A SZERKESZTŐSÉG ÜZENETEI

S. K. Oszkár. (*Egy Márta története.*) Miért egy Márta? Az bizony magyarul csak *Márta története* volna, ha ez általában történet volna és nem zagyva, érthetetlen és lehetetlen fantazmagoria. A jó szándékúknál egyebet igazán nem találunk ebben a gyarló dolgozatban, mely ilyen és ehhez hasonló mondatokkal ékeskedik: *„fárda kissé falusias és bágyadt mezdulatokból állt, melyek kivenni engedték az oly szép test plasztikus, szabályos körvonalait... Rémes! Aztán meg, úgy látszik, egy és más elemi dolgot is meg kellene még tanulnia a szerzőnek. A «kommuna» és «Marsellaise» erősen kompromittáló tollhíbak. Elvégre nem kell, hogy mindenki tudjon arabusul, de aki nem tud arabusul, az ne is — írjon arabusul.*

N. Köszönjük az elismerő szíves sorokat. Rajta leszünk, hogy a «Magyar Világ» a jövőben is kérdelmelje az ehhez hasonló megtisztelő és becses elismerést, mely a mi legszebb jutalmunk.

D. V. Nemskára sorra kerülnek.

Mor. (*Hora. Misztikus regge.*) A kopogtatót mi szívesen fogadjuk. A baj csak ott kezdődik, amikor írói podgyászat kibontjuk s abból ilyen mondat üdvözöl bennünket: «A vén Jávornik pásztor, aki esténként a pásztorútz lángjánál furulyájának méla szavával rezgésbe hozta a zephyros (!) levegőt... Ez már kissé lehangozja a kedvünket. Mennyivel egyszerűbben és szebben lehetne és kellene azt kifejezni, hogy az öreg pásztor esténként, a pásztorútz mellett, melázva el-elfurulyázgató. Mert úgy-e bár ez volna ama cikornyás mondat értelme? Egyszerű, természetes nyelven próbálja leírni azt a népreget, akkor talán hasznát vehetjük. A másik jelentéktelen apróság, elnyűtt szentimentális történet.

Verus. Utána járunk és értesítjük.

A. Egyik legközelebbi számunkban megtalálja.

D. B. (M.-Sziget). Nincs kizárva, hogy a jövő hét folyamán az illető először fogja megadni a kívánt felvilágosítást.

R. K. (Kánikula). Kánikulás poemája az egész szerkesztőség lehitötte.